

Pääsiäiskauden neljännen viikon maanantai

Kristus nousi kuolleista!

Päivän epistola

(Ap.t. 10: 1 – 16)

"Niinä päivinä Kesareassa oli Cornelius -niminen mies, joka palveli sadanpäällikkönä niin sanotussa Italialaisessa kohortissa. Hän oli hurskas ja jumalaapelkäävä, niin kuin koko hänen perhekuntansakin, hän antoi runsaasti almuja juutalaisille ja rukoili alati Jumalaa. Kerran hän iltapäivällä yhdeksännen tunnin vaiheilla näki näyssä selvästi Jumalan enkelin, joka tuli hänen luokseen ja sanoi: "Cornelius!" Cornelius tuijotti peloissaan enkeliä ja kysyi: "Mitä tahdot, herra?" Enkeli vastasi: "Rukouksesi ja almusi ovat uhrina nousseet Jumalan eteen, ja hän on muistanut sinut. Lähetä nyt miehiä Joppeen noutamaan tänne Simon, jota kutsutaan myös Pietariksi. Hän asuu Simon -nimisen nahkurin luona, jonka talo on meren rannalla." Kun enkeli tämän puhuttuaan oli mennyt pois, Cornelius kutsui luokseen kaksi palvelijaansa sekä yhden läheteistään, hurskaan sotilaan. Hän kertoi heille kaiken ja lähetti heidät Joppeen. Seuraavana päivänä, kun miehet olivat matkalla ja jo lähestyivät kaupunkia, Pietari nousi kuudennen tunnin vaiheilla katolle rukoilemaan. Hänen tuli nälkä ja hän halusi ruokaa, mutta sillä aikaa kun ateriala valmistettiin, hän joutui hurmoksiin. Hän näki taivaan avoinna, ja taivaasta tuli alas ikään kuin suuri purjekangas, joka laskettiin maahan neljästä kulmastaan kannateltuna. Siinä oli kaikenlaisia maan eläimiä, nelijalkaisia ja matelijoita, sekä taivaan lintuja. Samassa hän kuuli äänen: "Nouse, Pietari! Teurasta ja syö!" Mutta hän vastasi: "Ei, ei, Herra! En ole koskaan syönyt mitään epäpuhdasta tai kiellettyä." Silloin ääni puhui uudelleen: "Minkä Jumala on puhdistanut, sitä älä sinä sano epäpuhtaaksi." Tämä tapahtui kolmesti. Heti sen jälkeen kangas nostettiin taivaaseen.

Tästä alkaa Apostolien tekojen kirjassa täysin uusi jakso. Tätä ennen tekstit kertoivat apostolien toimimisesta juutalaisten keskuudessa. Poikkeuksen siinä muodostavat toimiminen samarialaisten luona ja yksittäinen kertomus etiopialaisesta hoviherrasta. Nyt huomio kiinnittyy ei-juutalaisiin, pakanoihin. Tämä on kertomusta Kirkon suuresta kasvusta Rooman valtakunnassa.

Yllä oleva teksti aloittaa pidemmän kertomuksen, joka jatkuu aina luvun yksitoista jakeeseen kahdeksantoista asti. Nyt esillä on kaksi eri henkilöä ja heidän kokemansa näyt. Kertomusta voi pitää perinteisenä kääntymiskertomuksena, ja se tuo mieleen jo aikaisemman kertomuksen etiopialaista hoviherrasta.

Kesarea tarkoittaa nyt Herodes Suuren rakennuttamaa Välimeren rannalla olevaa kaupunkia, joka toimi Palestiinan pääkaupunkina noin 600 vuoden ajan. Siellä olivat maaherrojen hallintorakennukset ja asunnot. Sadanpäällikkö oli noin sadan sotilaan johtaja. Kohortissa oli noin 600 sotilasta ja se jakaantui kenturioihin, joissa oli noin 80 miestä. Tätä johti sadanpäällikkö. Italialainen kohortti

tunnetaan historiasta, mutta mainitaan ensimmäisen kerran noin vuoden 69 paikkeilla Syyriassa.

”Hän oli hurskas ja jumalaapelkäävä” on Luukkaan tyylikeino ylistää jotakin. Myöhemmin Pietari sanoo samat sanat, kun hän on Corneliuksen kodissa. Cornelius linkittyy synagogaan myös sillä tavoin, että hän ”yhdeksännen tunnin vaiheilla” oli rukoilemassa, tällöin ainakin osalla juutalaisista oli (on) tapana lukea rukouksia (sama asia on kristityillä, vrt. yhdeksännen hetken palvelus). Cornelius siis noudatti juutalaisia rukoustapoja vaikka ei ollutkaan kääntynyt juutalaiseksi. Tämä valmisti häntä kääntymykseen ja tuloon Kirkon jäseneksi. Cornelius ei ollut vain kuullut Jumalasta, vaan hän myös elämässään toteutti Jumalan tahdon.

Enkelin ilmestyminen Corneliukselle merkitsee sitä, että hänen kastamisensa ja pakanalähetyksen alku ei ole ihmisen aikaansaannosta, vaan tapahtuu jumalallisen väliintulon kautta. Mitään selityksiä Pietarin hakemiselle enkeli ei anna, ihmisen piti hyväksyä tämä määräys ylhäältä. Enkeli ilmoitti: ”Rukouksesi ja almusi ovat uhrina nousseet Jumalan eteen, ja hän on muistanut sinut.” Cornelius pakanana oli hyväksytty, hänen ei tarvinnut kuulua ”valittujen joukkoon”. Näin Luukas myös osoittaa, että Rooman kansalaisuus ei ollut este tulemiselle seurakunnan jäseneksi (sadanpäämiehillä oli Rooman kansalaisuus). Cornelius kutsui ”yhden läheteistään, hurskaan sotilaan”. Tämä osoittaa, että ainakin osa Corneliuksen alaisista jakoi hänen hurskaan elämäntapansa.

”Pietari nousi kuudennen tunnin vaiheilla katolle rukoilemaan.” Jälleen meillä on juutalainen rukoushetki, ja samalla tavoin kuin Corneliuksenkin kohdalla, rukous on näyn edellä. Tuon alueen talot ovat tasakattoisia, ja niitä käytettiin myös oleskelupaikkana.

Suuri purjekangas laskettiin maahan ja siinä oli kaikenlaisia maan eläimiä. Kun edellä on kerrottu Pietarin olleen nälkäinen ja aterialla valmistettiin, niin todennäköisesti näyssä oli kyse aterian kattamisesta.

”Siinä oli kaikenlaisia maan eläimiä, nelijalkaisia ja matelijoita, sekä taivaan lintuja.” Tämä viittaa maailman luomiseen. Ensimmäinen Mooseksen kirja, ensimmäinen luku, sisältää samanlaisia kohtia Jumalan luodessa maailmaa. Tätä luotua maailmaa ihmisen tuli hallita. Tämän mukaan kiellettyjä ruokia koskevat säännökset kumoutuvat. Näitä säännöksiä löytyy esimerkiksi 3. Moos. 11: 2 – 23 ja 5. Moos. 14: 3 – 20.

Pietarille tämä oli uutta: ”En ole koskaan syönyt mitään epäpuhdasta tai kiellettyä.” Mutta ääni todisti: ”Minkä Jumala on puhdistanut, sitä älä sinä sano epäpuhtaaksi.” Näemme tekstin jatkuessa,

että Pietari ei heti ymmärtänyt, mitä näky tarkoitti. Hänen oli vaikea luopua Vanhan liiton ruokasäännöistä. Myöhemmin Apostolien tekojen kirja osoittaa, että edelleen säilyi ruoka-aineita, joita ei tullut syödä: epäjumalille uhrattu liha, veri, sekä liha, josta verta ei ollut laskettu pois (Ap.t. 15: 20, 29).

Näyn pääpaino ei kuitenkaan ollut ruokasäännöissä. Pietari tulisi kohta huomaamaan, että epäpuhtaina pidetyt pakanat oli Kristuksen veri puhdistanut. He ovat samanarvoisia juutalaisten kanssa ja voivat tulla osalliseksi taivasten valtakunnasta. Näyn tarkoitus on kertoa Pietarille, että hänen pitäisi vastaanottaa Cornelius. Taivasten valtakunta on avoinna kaikille.

Päivän evankeliumi

(Joh. 6: 56 – 69)

”Herra sanoi niille juutalaisille, jotka uskoivat häneen: Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, pysyy minussa, ja minä pysyn hänessä. Isä, joka elää, on minut lähettänyt, ja niin kuin minä saan elämäni Isältä, niin saa minulta elämän se, joka minua syö. Tämä on se leipä, joka on tullut alas taivaasta. Se on toisenlaista kuin se ruoka, jota teidän isänne söivät: he ovat kuolleet, mutta se, joka syö tätä leipää, elää ikuisesti. Näin Jeesus puhui opettaessaan Kapernaumin synagogassa. Tämän kuultuaan monet hänen opetuslapsistaan sanoivat: ”Sietämätöntä puhetta. Kuka voi kuunnella tuollaista?” Jeesus tiesi, että hänen sanansa olivat herättäneet opetuslapsissa ärtymystä, ja hän sanoi heille: ”Loukkaako tämä teitä? Miten käykään, jos te näette Ihmisen Pojan nousevan sinne, missä hän ennen oli! Henki yksin tekee eläväksi, lihasta ei ole mitään hyötyä. Ne sanat, jotka olen teille puhunut, ovat henki ja elämä. Teidän joukossanne on kuitenkin muutamia, jotka eivät usko.” Jeesus tiesi näet alusta alkaen, ketkä eivät uskoneet ja kuka hänet kavaltaisi. Hän jatkoi: ”Juuri siksi sanoin teille, ettei kukaan voi tulla minun luokseni, ellei Isä sitä hänelle suo. Monet Jeesuksen opetuslapset vetäytyivät tämän jälkeen joukosta eivätkä enää kulkeneet hänen mukanaan. Jeesus kysyi niiltä kahdeltatoista: ”Aiotteko tekin lähteä?” Simon Pietari vastasi hänelle: ”Herra, kenen luo me menisimme? Sinulla on ikuisen elämän sanat. Me uskomme ja tiedämme, että sinä olet Jumalan Pyhä.”

Tekstin johdantosanat ovat kirkkoslaavinkielisessä alttarievankeiumissa seuraavat: ”Herra sanoi luokseen tulleille juutalaisille”.

Teksti jatkuu siitä, mihin jäimme viime perjantaina ja toistaa Jeesuksen puhetta hänen lihansa syömisestä ja verensä juomisesta. Tekstimuoto todennäköisesti vastaa apostoli ja evankelista Johanneksen seurakuntien eukaristian muotoa. Johanneksen evankeliumissa ei kuvata ehtoollisen asettamista samalla tavoin kuin muissa evankeliumeissa. Se ei ole hänen tekstinsä ensimmäisille vastaanottajille tarpeen, sillä he elävät Johanneksen seurakunnissa ja osallistuvat ehtoollisen sakramentista sekä kuulevat siihen liittyvät rukoukset.

”Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, pysyy minussa ja minä pysyn hänessä” kuvaa ehtoollisen osallistujan ja Jeesuksen välistä suhdetta. Tämä ei merkitse sitä, että olisimme jumalia tai tuntisimme Jumalan syvimmän olemuksen. Mutta se merkitsee osallisuutta jollain tasolla Jumalan elämästä. Vastaavasti Jumalalla on osallisuus meidän elämästämme.

”Isä, joka elää, on minut lähettänyt, ja niin kuin minä saan elämäni Isältä, niin saa minulta elämän se, joka minua syö.” Tämä lause selvittää eukaristian, ehtoollisen sakramentin merkitystä. Ihminen, joka osallistuu ehtoolliseen, saa elämän Jeesukselta. Jeesus on saanut elämän Isältä. Tällä selitetään sitä, että ehtoolliseen osallistuja on Jeesuksen kautta yhteydessä Jumalaan Isään.

Saada elämä merkitsee myös vastuuta. Kristus saa elämänsä Isältä ja Hän toteutti elämänsä tässä maailmassa, ensin opettaen ja parantaen, myöhemmin antamalla ”itsensä maailman elämän edestä” (vrt. eukaristian rukous). Vastaavasti meidän on, osallistuttuamme ehtoolliseen, toimittava maailmassa palvellen lähimmäisiämme.

”Tämä on se leipä, joka on tullut alas taivaasta. Se on toisenlaista kuin se ruoka, jota teidän isänne söivät: he ovat kuolleet, mutta se, joka syö tätä leipää, elää ikuisesti.” Tässä tuodaan ero israelilaisten erämaassa syömän mannan ja ”tämän leivän” välillä. Manna auttoi historiallisessa tilanteessa, mutta ei tuonut iankaikkista elämää. Sen tuo ”tämä leipä”.

Monet opetuslapset sanoivat: ”Sietämätöntä puhetta”. Aikaisemmat suomennokset käyttivät muotoa ”kova puhe”. Se voitaisiin kääntää myös ankarana tai karkeana. Tämä sietämättömyys liittyi veren nauttimiseen, joka oli kiellettyä (1. Moos. 9: 4). Vanhan testamentin mukaan jokaisen luodun elämä oli veressä ja siksi sitä pidettiin Jumalalle pyhitettynä. Jeesuksen taivaaseen astuminen jumalalliseen kirkkauteen osoittaa, että Hän puhuu syvemmin kuin kuulijoiden ymmärtämä Jeesuksen maanpäällisen ruumiin syöminen.

Samaa luopumista uskosta tapahtui myös Johanneksen seurakunnissa. Johannes siis selittää oman aikansa uskosta luopumista sillä, mitä tapahtui Jeesuksen opetuslapsille. Tekstimme opetuksen voi ymmärtää vain se, jolla on usko. Tämän uskon antaa Isä Jumala.

Jeesus opetti Kapernaumin synagogassa. Ihmiset olivat kokoontuneet yhteen ja rukoilivat, kuuntelivat kirjoituksia ja niitä seuraavaa opetusta. Kirjoitusten joukossa luettiin aina myös Tooraa eli lakia. Jeesus opetti tällaisessa tilanteessa koettaen osoittaa, että Hän noudattaa myös lakia. Hän yritti avata kuulijoiden silmät näkemään, että profeettojen ennustukset olivat toteutumassa.

Paikalla oli erilaisia Jeesuksen opetuslapsia. Todellakin erilaisia, sillä osa heistä luopuisi Jeesuksesta Hänen puheensa jälkeen, osa taas pysyisi Hänen kanssaan. Olivatko luopumassa olevat todellisia opetuslapsia? Vai seurasivatko he Jeesusta saamansa materian (leivän) takia? Ymmärsivätkö he oikealla tavalla Jeesuksen opetusta? Vai luulivatko he Jeesuksen opettavan heitä kannibalismiin, syömään ihmislihaa ja juomaan ihmisverta? Jeesus koetti opettaa heille sen, mistä Vanha testamentti puhuu ennakkoon osittain salatussa muodossa. Luopujat eivät ymmärrä, sillä he ovat materialisteja, eivätkä ymmärrä hengellistä elämää. Heidän reaktionsa on: ”Sietämätöntä puhetta. Kuka voi kuunnella tuollaista?” Teksti ei kuitenkaan tuo tarkasti esille, mikä erityisesti Jeesuksen puheessa olisi ”sietämätöntä”. Tämä sama asia on edelleen ajankohtainen. Moni ihminen käsittää Kristuksen opetuksen eukaristiasta väärin. Kirkko on aina opettanut, että ehtoollisessa on kyse Kristuksen Ruumiista ja Verestä.

Jeesus vastauksessaan opetuslapsille pitää edellä olevaa puhetta pienempänä asiana kuin se, mitä tulee tapahtumaan. Hän kysyy: ”Miten käykään, jos te näette Ihmisen Pojan nousevan sinne, missä hän ennen oli!” Puhe mannasta ja elämän leivästä olivat tuttuja kuulijoille juutalaisuuden kautta. Mutta Ihmisen Pojan taivaaseen astuminen olisi jotain sellaista, mitä juutalaiset eivät ymmärtäneet juutalaisuudesta käsin. He eivät ymmärtäneet, että Ihmisen Poika oli tullut taivaasta ja sinne Hän olisi menevä takaisin suoritettuaan tehtävänsä.

”Henki yksin tekee eläväksi, lihasta ei ole mitään hyötyä.” Kristuksen sanoja ei tule ymmärtää maallisella tavalla, joka korostaisi sanaa liha. Hänen puheensa tulee ymmärtää hengellisesti. Jeesuksen sanat korostavat Pyhän Hengen merkitystä. Tästä Jeesus oli puhunut jo Nikodemokselle: ”Mikä on syntynyt lihasta, on lihaa, mikä on syntynyt Hengestä, on henkeä.” (Joh. 3: 6) Tekstin jatko-osa kertoo meille, mistä me saamme elämää antavan voiman: ”Ne sanat, jotka olen teille puhunut, ovat henki ja elämä.”

”Teidän joukossanne on kuitenkin muutamia, jotka eivät usko.” Korostus on uskossa. Jumalan yhteyteen tullaan vain uskomalla. Teksti myös selittää, miksi jotkut lähtevät pois, heillä ei ole uskoa. Samalla teksti haastaa kuulijan tai lukijan miettimään, onko hänellä itsellään uskoa Kristukseen. ”Ettei kukaan voi tulla minun luokseni, ellei Isä sitä hänelle suo”: tätä ei pidä ymmärtää sillä tavoin, että Jumala olisi etukäteen valinnut jotkut ihmiset Kristuksen yhteyteen. Jumala elää samanaikaisesti kaikkia aikoja ja se takia Hän tietää, kuka pysyy Kristuksen yhteydessä ja kuka ei pysy Hänen yhteydessään. Jumala kutsuu kaikkia Kristuksen luo. Kyse on vapaasta tahdosta. Ihmisen pitää ottaa tuo kutsu vastaan ja työskennellä sen eteen. Mutta ihmisen vapaus on myös sitä, että hän

voi kieltäytyä kutsusta eikä silloin kasva yhteen Kristuksen kanssa. Tämä teksti myös yhdistää seuraavaan asiaan, Pietarin tunnustukseen.

Synoptisissa, eli Markuksen, Matteuksen ja Luukkaan evankeliumeissa, Pietarin tunnustus sisältää ajatuksen siitä, että Jeesus on Messias (Matt. 16: 16, Mark. 8: 29 ja Luuk. 9: 20). Johanneksen evankeliumin rakenne poikkeaa muista evankeliumeista. Siinä Jeesuksen messiaanisuus on tunnustettu alusta alkaen. Sen takia Pietarin tunnustus on toisenlaisessa muodossa ja hänen vastauksensa Jeesukselle noudattaa tässä evankeliumissa olevaa Jeesuksen opetusta. ”Herra, kenen luo me menisimme? Sinulla on ikuisen elämän sanat. Me uskomme ja tiedämme, että sinä olet Jumalan Pyhä.”

Viimeinen lause on mielenkiintoinen. Nykyinen ja sitä edeltävä suomennos ovat samanlaisia, lopputeksti on molemmissa sama: ”sinä olet Jumalan Pyhä”. Vanhemmassa suomennoksessa on maininta myös Jumalan Pojasta. Eri kielien käännöksissä joissakin on mukana jossakin muodossa ”Jumalan Poika”, joissakin ei. Kreikankielisessä kirkollisessa laitoksessa se on mukana, sen sijaan alkuperäistekstiä etsivässä Nestle – Alandin teoksessa sitä ei ole. Matteuksen, Markuksen ja Luukkaan evankeliumeissa vastaavassa kohdassa on maininta Jumalan Pojasta. Oletan, että alkuperäisessä Johanneksen tekstissä sitä ei ole ollut, mutta se vakiintui kirkolliseen käyttöön muiden evankeliumien vaikuttaessa tekstien käyttöön jumalanpalveluksissa. Kirkon opetukseen tämä asian puuttuminen Johanneksen evankeliumista ei vaikuta, sillä asia tulee selväksi muiden evankeliumien yhteydessä. Voi olla, että Johannes ei ole sitä erikseen kirjoittanut sen takia, että hänen kirjoituksensa alusta alkaen opettaa Jumalan Pojasta.